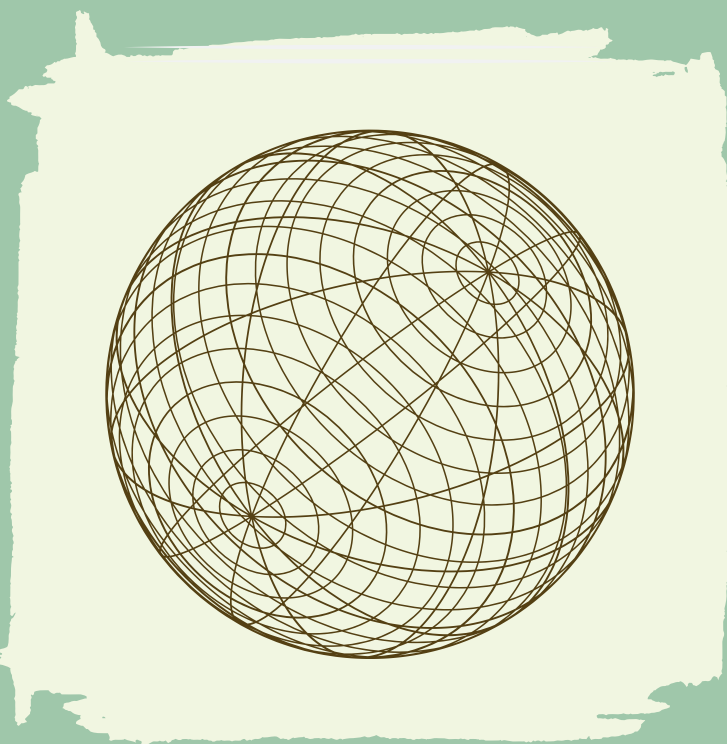

Okrugli sto

MORALNA ODGOVORNOST i problemi savremenog društva

Beograd, 14. novembar 2023. godine

Knjiga apstrakata

Institut za filozofiju
Univerzitet u Beogradu - Filozofski fakultet

Okrugli sto

Moralna odgovornost i problemi savremenog društva

Beograd, 14. novembra 2023.

KNJIGA APSTRAKATA

Uredili
Jelena Mijić i Igor Živanović

Okrugli sto
Moralna odgovornost i problemi savremenog društva
Beograd, 14. novembra 2023.

KNJIGA APSTRAKATA
Beograd 2023.

Izdavač
Institut za filozofiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu
Čika Ljubina 18-20, Beograd 11000, Srbija
www.f.bg.ac.rs

Za izdavača
Nenad Cekić

Urednici
Jelena Mijić, Igor Živanović

Korektura
Igor Živanović

Dizajn korica i prelom
Jelena Mijić

Štampa
JP Službeni glasnik

Tiraž
100 CD

ISBN 978-86-6427-272-8

Moralna odgovornost i problemi savremenog društva

Organizator

Institut za filozofiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Programski odbor

prof. dr Živan Lazović
prof. dr Nenad Cekić
dr Jelena Mijić
dr Igor Živanović
doc. dr Aleksandar Dobrijević

Organizacioni odbor

dr Jelena Dimitrijević
dr Jelena Govedarica
Marija Petrović
Katarina Njegovan
Slavenko Šljukić

R eč urednika

I deja o ovom okruglom stolu proistekla je iz redovnih susreta članica i članova Grupe za etiku Instituta za filozofiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Filozofkinje i filozofi iz različitih filozofskih disciplina: etike, epistemologije, teorije delanja, filozofije nauke, filozofije biologije itd. diskutovali su o različitim značenjima pojma moralne odgovornosti, uslovima njegove primene, mogućim razumevanjima subjekta delanja (pojedinaac, kolektiv, grupa), odnosom moralne i pravne odgovornosti, ali i širim društvenim implikacijama mogućih koncepcija moralne odgovornosti.

Iako je problem moralne odgovornosti tradicionalno razmatran u kontekstu debate o odnosu slobode volje i determinizma, trend u savremenoj filozofiji je da se pitanju moralne odgovornosti pristupa kao nezavisnom problemu. Savremeno društvo nas suočava sa novim skupom problema, ali i prilikom da u novom svetlu razmotrimo odnos između različitih koncepcija moralne odgovornosti, i tako testiramo teorijski okvir za odgovorno delanje.

Cilj okruglog stola je mapiranje pojmovne geografije sveta koji nastaje. Učesnice i učesnici okruglog stola kroz precizno određenu upotrebu ključnih izraza i njihovu detaljnu analizu otvaraju prostor za međusobno razumevanje i podstiču diskusiju koja će omogućiti suptilnije ispitivanje različitih vrsta i dimenzija moralne odgovornosti, kao i njihove šire implikacije. Zamisao je da na ovaj način identifikujemo dalje korake, preporuke ili moguće pravce za buduće istraživanje.

*Jelena Mijić
Igor Živanović*

Sadržaj

7 | **Reč urednika**

13 | *Andrea Berber*

Automatizovano odlučivanje i moralna odgovornost

15 | *Jelena Dimitrijević*

Moralna odgovornost sudija: da li sudija treba da donese presudu u skladu sa zakonom ukoliko bi primena tog zakona bila nemoralna?

16 | *Strahinja Đorđević*

Da li trenutni napredak u oblasti veštačke inteligencije govori u prilog teze o postojanju hibridnih moralnih delatnika?

18 | *Dejana Glišić*

Nuklearna energija i odgovornost prema budućim generacijama

20 | *Luka Glušac*

Znao ili morao znati: o odgovornosti za postupke drugih

22 | *Jelena Mijić*

Dva izazova tradicionalnoj koncepciji moralne odgovornosti

24 | *Vladimir Mikić*

Proboj prigovora savesti u tekstove važećih nacionalnih ustava: uporednopravna analiza

26 | *Adam Nedeljković, Jelena Pavličić*

Kreativna aproprijacija i dve vrste odgovornosti internet korisnika

28 | *Marija Petrović*

Moralna odgovornost dece

30 | *Tamara Plećaš*

Moralna odgovornost prema budućim generacijama: stoički pogled

32 | *Aleksandra Vučković*

Odgovorna implementacija veštačke inteligencije u obrazovanju dece i mladih

34 | *Igor Živanović*

Moralna odgovornost i psihopatija

37 | **Kontakti**

Aleksandra Vučković

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

ODGOVORNA IMPLEMENTACIJA VEŠTAČKE INTELEGENCIJE U OBRAZOVANJU DECE I MLADIH

Široka rasprostranjenost *generativne* veštačke inteligencije, pre svega velikih jezičkih modela poput ChatGPT-a, otvorila je niz rasprava o uticaju ove tehnologije na obrazovanje. Paralelno s time, novi razvoji na polju *diskriminativne* veštačke inteligencije navode nas da očekujemo porast u izradi personalizovanih planova za učenje koji će zadatke prilagođavati potrebama i interesovanjima pojedinačnih učenika, kao i razvoj algoritama koji će pomagati nastavnicima pri ocenjivanju učenika. Ipak postoji rizik da će nove tehnologije perpetuirati postojeće predrasude. Kako bi deca i mladi bili zaštićeni od neproverenih informacija i zloupotrebe podataka, potrebno je da u razvoj edukativnih softvera budu uključeni i roditelji i nastavnici. Iako će ova inkluzivnost dovesti do veće odgovornosti svih onih koji su involvirani u obrazovanje dece i mladih, dugoročna prednost će biti stvaranje bezbednog i pouzdanog virtuelnog prostora. *Principi inkluzivnosti i pravičnosti* značajni su i na globalnom nivou. Budući da se većina softvera zasnovanih na velikim jezičkim modelima trenutno razvija i proizvodi u zemljama kapitalističkog centra, postoji rizik od nametanja kulturnih vrednosti zapadnih zemalja na ostatak sveta, kao i stvaranja još većih razlika u dostupnosti kvalitetnog obrazovanja. Iz ovih razloga, već danas je potrebno da razmišljamo o *inputu* za buduće tehnologije, kako bismo sutra mogli da ih implementiramo na odgovoran način koji neće ostavljati prostora za diskriminaciju pojedinaca i grupa.

Ključne reči: veštačka inteligencija, obrazovanje, inkluzija, personalizovani program.

RESPONSIBLE IMPLEMENTATION OF AI IN THE EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH

The widespread availability of *generative* AI - large language models such as ChatGPT in particular - has opened up discussions about the impact of new technologies on education. On the other hand, novel developments in

discriminative AI have led us to anticipate an increase in personalized studying programs that will adapt assignments to each student's needs and interests. Furthermore, we can expect the development of algorithms that will assist teachers in evaluating student progress. However, there is a risk that advanced digital solutions could perpetuate existing prejudices. To protect children and youth from exposure to unverified information and data mismanagement, we need to involve parents and teachers in the development process of educational software. Although this inclusion will result in greater responsibility for all those involved in children and youth education, it will contribute to the long-term advantage of a safe and reliable virtual space. *The principles of inclusion and fairness* are also significant at the global level. Since the vast majority of LLM-based software is currently developed and produced in the countries of the capitalist center, there is a risk of imposing Western cultural values on the rest of the world. Moreover, it may lead to further disparities in the availability of quality education. For these reasons, we need to start thinking about the input for future technologies today so that tomorrow, we can implement them responsibly and in a way that will not leave room for discrimination of individuals and groups.

Keywords: artificial intelligence, education, inclusion, personalized program.